

БЕЛАРУСКАЯ КРЫНІЦА

BIEŁARUSKAJA KRYNICA

Palıtyñeja, hramadzkeja i literaturnaja hazeta.

Adras Redakcyi i Administracyi:
WILNIA, ZAWALNAJA 1—1 (Wilno, Zawalna 1—1).
Redakcyja adżywniena ad 9 hadz. ran. da 4-aj uwieč.

HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.

„Biel. KRYNICA“ koštuje na hod—4 zał., na paūhoda — 2 zał., na 3 miesiacy—1 zał. Zahranicu ūdwaja dorażej.
Ceny abwiestak pawodle ūmowy.

Польшч і Трактат Нацыянальных Мешасцьцяў.

Апошнім часам у палітыцы дужа шмат паўстала шуму з прычыны выступлення польскага міністра Бэка на сёлетняй восенскай сэсіі Лігі народаў у Жэнэве. Уся-ж справа ў тым, што міністр гены ад імя польскага ўраду заявіў, што Польшч ужо больш сябе ня будзе лічыць звязанай Трактатам нацыянальных меншасцяў аж датуль, пакуль гены трактат, нанова перастроены, ня будзе нароўні абавязваць усе іншыя эўропейскія дзяржавы.

Прыгледзімся-жа да гэтай спра-
вы бліжэй, разважым у ёй усё
папанарадку. Трактат нацыя-
нальных меншасцяў — гэта
складовая частка Вэрсальскага
Трактату з 1919 г., які даканаў
замірэння народаў пасля су-
светнай вайны, патварыў но-
выя дзяржавы і паправодзіў
між імі граніцы. Тады чатыры
новыя дзяржавы: Польшч, Чэ-
хаславацкая, Румынія, Югаславія
і адна старая, але абноўленая —
Грэцыя падпісалі адумысловы
трактат аб нацыянальных мен-
шасцях з дзяржавамі перамож-
цамі: Францыяй, Англіяй, Іта-
ліяй, Японіяй і Злуч. Станамі
Амерыкі. Падпісваючы гэны
трактат успомненныя дзяржавы
абавязаліся абяспечыць нацыя-
нальныя, культурныя і рэлігій-
ныя правы тых народаў, якія
апынуліся ў іх новых дзяржаў-
ных граніцах. Гэныя вялікія
дзяржавы, што ў вайне пера-
маглі і што на мірнай конфэ-
рэнцыі дзяржавам пераможаным
і новапаўстаўшым дыхтавалі
варункі іх далейшага палітыч-
нага існавання, ані сабе, ані
іншым дзяржавам — апрача пе-
ралічаных — падобных абавяз-
каў што да нацыянальных мен-
шасцяў не налажылі. Затое Лі-
га Народаў, як міжнародная
арганізацыя, што так-жа свой
род выводзіць з Вэрсалья і якая
зьяўляецца праўнай даглядчы-
цай, каб выконываўся Вэрсаль-
скі трактат разам з трактатам
аб нацыянальных меншасцях,
прымаючы да сябе іншых но-
вых дзяржаў (напр. Літву, Лат-
вію і Эстонію), брала ад іх пры-
рачэнне аб абязьпячэнні пра-
воў нацыянальным меншасцям,
што знаходзяцца ў межах іхных
дзяржаў. Але гэткае прырачэн-
не мае хутчэй характар мараль-
ны, як праўны.

Усе аб'яжаныя меншаспе-
вым трактатам дзяржавы, хоць
можа і пяжацца гэтакімі аднабо-
кімі абавязкамі, але дагэтуль
маўчаць. Першая, як сказана

вышэй, пачала з пад гэтых аба-
вязкаў выломлівацца Польшч.

Паступіла гэтак Польшча за-
тым, каб магчы бліжэй да сябе
трымаць 10 мільёнаў не паля-
коў: беларусаў, украінцаў, літоў-
цаў і яшч., што ўвайшлі ў склад
сучасных яе граніцаў. Страх-жа
ў Польшчы гэтых «сваіх» на-
цыянальных меншасцяў, які ў
яе быў заўсёды, узмогся асаблі-
ва цяпер, калі ССРР уступіла
ў Лігу народаў і калі Саветы
могуць узяць на сябе абарону
беларусаў і ўкраінцаў пад Польш-
чай. А да гэтага дайсьці са-
праўды можа, бо гэтая паліты-
ка для ССРР была-б дужа кар-
ыснай — яна ўзноў, як гэта
было яшчэ ня так даўно, калі
Саветы замест нішчыць нацыя-
нальнасьці, значна паддзяржы-
валі іх, прыцягвала-б да Саветаў
і беларусаў і ўкраінцаў. Вось-жа
надта магчыма, што Саветы пе-
растануць крыўдзіць у сябе бе-
ларусаў і ўкраінцаў і гэтым са-
мым узноў здабудуць сабе пры-
хільнасьць іх у Заходняй Бе-
ларусі.

Справу гэту, польскіх плянаў, што да нацыянальных меншасцяў Ліга народаў, за выняткам некалькіх меншых дзяржаў, агулам спаткала дужа ваража. Бачачы безнадзейнасць справы, польскі дэлегат прапавыццю сваю зняў з парадку дзеннага поўнага сабрання Лігі народаў, думаючы, відаць, праводзіць яе праз Раду Лігі і вядучы перагаворы з дзяржавамі, падпісаўшымі меншасцевы трактат.

З таго аднак, што ўжо аб гэтай справе пішучь загранічныя газеты, можна напэўна прадбачыць, што, куды-б Польшча не пакіравала справу, лёгка яна ёй ня пойдзе. Пасьля падпісаньня Польшчай у Вэрсалі меншасьцёвага трактату, старшыня мірнай канфэрэнцыі Клемансо пісаў да старшыні польскай дэлегацыі Падарэўскага, што Польшча ўсталя, дзякуючы ахвярай крыі саюзных дзяржаў і што гэтая крывавая ахвяра ўскладае на іх адказнасьць за лёс тых народаў, якія ўвайшлі ў склад Польшчы. Вось-жа, ясная рэч, што гэта ўсё і шмат чаго іншага, Польшчы цяпер прыпомняць, ды-й ўжо прыпамінаюць.

Надта магчыма, што Польшч гэту справу сваю на дарозе міжнароднага права аканчальна праіграе, а ня хочучы далей трымацца меншасцёвага трактату, выступіць з Лігі Народаў. Здаецца, што яна, за прыкладам Японіі

Supracoŭnictwa Sawietaŭ z burżuazijaj ŭ Lizie Narodaŭ.

— Sawiety ūstupili ū Lihu Naro-
daŭ — paŭtarajuć hazety ūsiaho ūwie-
tu: kapitalistyčnyja i socyjalistyčnyja,
nacyjanalistyčnyja i internacyjanalnyja,
relihiynyja i biazboŭnickija.

Dnia 18 h. m. u Żenewie, u Lizie Narodaŭ sabrałasja specyjalnaje pasiedźaninie Lihi dziela pryńiaćcia ŭ hety miźnarodny areopah SSRR. Na hetaj zborcy delehaty dziaŭaŭ wykazalisia adny za pryńiaćcie Sawietaŭ u Lihu Narodaŭ, a druhija protiŭ. Miź inšymi, suproć pryńiaćcia SSRR u Lihu wykazalisia delehaty Irlandy i Šwajcaryi. Irlandzki delehat de Valera ŭ swajej pramowie zaklikaŭ sawiecki ŭrad spynić u SSRR praśledawańnie relihii i dać tam relihiijnuju swabodu, a Šwajcarski delehat Motta wykazaŭ supieraćnaść sawieckaha ŭadu, abapiortaha na komunistyčajnajej, z pryncypami Lihi Narodaŭ.

Pašla pramowau delehatau adby-
losia hasasawannie. Za pryniaćcie Sa-
wietau u Lihu hasasawala 39 deleha-
tau, prociu - 4, a 7 delehatau ad
hasasawannia ustrymalasia. Bolšasclaj
hasasou Sawiety u Lihu Narodaŭ pry-
nlaty.

Pašla hetaha formálnaha aktu zapewniena Sawletam i stałaje miesca i ũ Radzie Lihi, pobač z Francyjaj, Anhlijaj i inšymi kapitalistyčnymi dzierżawami.

U naredku hetaj procedury staršynla specyjalnaj komisii Lihi abwie ściu, što urad SSRR pryznačaje swaich delehatau u Lihu Narodaŭ: Maksima Litwinawa, Uładzimiera Potiomkina i Barvsa Šteina.

Takim čynam Sawiety ūwajšli ū kumpaniju z sušwietnaj buržuazijaj i hetym aktam aficyjalna pačwierdzili, što adrakajucca ad sušwietnaj proletarskaj rewelucyji dy zaklučajuć mir i „bratniaje“ sužyćcio, a tak-ža i spracoŭnictwa z kapitalistyčnymi ūra-

і Нямеччыны і на злосьць Фран-
цыі, да гэтага імкнецца.

Ведама, мы беларусы так-жа жадалі-б, каб міжнародныя законы, што маюць на мэце абарону недзяржаўных народаў і агулам нацыянальных меншасцяў, абавязвалі ўсе дзяржавы, бо гэта для нас мела-б сваё значэнне, як у Польшчы, у ССРР, так і ў Латвіі.

Аднак польськімі ў гэтай справе пачынаньнямі мы не захопліваемся, бо ведаем, што Польшч у гэтым усім шукае прадусім сваіх, чыста польскіх, інтарэсаў.

Узаноў-жа Ліга народаў, да
якой беларусы ў Зах. Беларусі
ня раз звярочваліся праз Бела-
рускі Нацыянальны Камітэт у
Вільні са скаргамі на сваё па-
лажэнне ў Польшчы, квітуючы
атрымманне нашых мэмор'ялаў,
аставалася на нашыя скаргі глу-
хой. Няма так-жа падставы ду-
маць, што з гэтым было-б лепш,
калі-б трактат аб нац. менша-
сцях пачаў абавязваць усе дзяр-
жавы паводле польскага рэцэпту.

Але ўсёж-дыкі, ня глядзячы
на гэта ўсё, для беларускай

dami europejskich i amerykańskich
działaczy. Ab hetym stwierdzać i pra-
mowy Litwinawa.

Pašla hałasawoŭnia ab pryńiaćci Sawietaŭ u Lihu, sawieckija delehaty prybyli ŭ zalu narađa i zaniali swajo miesca. Staršynia Lihі Sandler skožeŭ prywitalnuju pramowu. Miż inšym, pramoŭca padčyrknuŭ, što Sawiety buduć karystacca ŭsimi prawami ŭ Lizie, ale biaruć na siabie i ŭsie zabawiazaŭniai wyptywajućyja z pak-tu Lihі.

I supraudy, kali siabry. Lihi Narodau sumlenna zastasujuc pryncypy, na jakich paklikona da isnaŭaŭnia henaja Liha, dyk Sawietam prydziecca adračysia mnoha čaho i ŭ siabie doma, a pieradusim pierastać „internacyjanalizawać“ na maskoŭski ład: Bielarusau, Ukraincau i Kaŭkazkija narody. Ale ab hetym i ŭ Lizie Narodau nie haworać; tam baroniać i dahladajuć tolki spraŭ sučasnych dziaŭžaŭ, a nia żyćciowych patrebaŭ narodaŭ, asabliva narodaŭ niedziaŭžaŭnych, pakryŭdžanych.

Dziela hetaha i sawiecki delehat Litwinaŭ, adkazwajučy na prywitańnie Sandlera, u doŭhaj pramowie miż inšym cyniŭcha zajawiŭ, što Sawiety sam-i stanowiać Lihu, abymajučyja 200 narodaŭ i što ŭ hetaj sawieckaj lizie idealnaje sužyćcio hetych narodaŭ, i što tam niama ani boľšaści, ani mien-šaści narodnaj. Słowam, zabawiazańni wyplywajučyje z paktu Lih-Narodaŭ, pawodle słoŭ Litwinawa, Sawiety byc-cam daŭno, jašče prad ustupleńniem u Lihu, prawiali ŭ žyćcio ŭ słabie doma, bo heta adzin z pryncypaŭ sawieckaha ľadu.

Ustupienie i prynależcie Sawietu u Lihu Narodau abchodzić u wielikaj miery i nas, białorusaŭ. Pobač z Ukraińskim narodem, nijaki chiba inšy naród nie ŭcierpieu stolki praśledu ad

справы было-б лепш, каб так, ці йнакш Польшч была звязанай што да нац меншасцяў міжнародным правам і каб з Лігі Народаў ня выступіла, бо йнакш мы ня мелі-б нават самага права зварочвацца ў тую-ж Лігу са скаргамі на свае крыўды.

Вось-жа, калі палякі цешацца з выступленьня мін. Бэка ў Жэ-
нэве ў справе нац. меншасьцяў,
мы гэтую рэч, як яўна нам не-
карысную, называем уласным
яе імем.

Бядаваць-жа лішне з прычы-
ны гэткай польскай меншасце-
вай палітыкі так-жа ня збі-
раемся. Праўду кажа пагаворка,
што няма таго злога, што ня
вышла-б на добрае. Так і тут.
Гэткая польская палітыка яшчэ
толькі лішні раз павучае нас,
што абарону сваіх правоў мы
павінны правесці самі ўласны-
мі сіламі, а так-жа сіламі су-
польнымі з народамі ўкраінскім
і літоўскім, і ўрэшце шукаючы
больш адпаведнай абароны сва-
іх правоў так-жа і на арэне
міжнароднай.

bašawickaj Rasiei, kolki cierpieć bielaruski narod. U fakcie pryńiaćcia Sawietaŭ u Lihu, my, bielarusy, ŭhladaŭjem pryznańnie Lihaj žudasnaha pałažeńnia bielaruskaha narodu ŭ Sawieckaj Bielarusi za praŭnaje, a tak-ža pryznana zakrapleńnie panawańnia Rasiei nad bolš jak 7 miljonami bielarusaŭ, zaslaŭajučych uschodniuju Bielaruś. U inšych abstawnach možna było-b spadzawacca, što Sawiety, staŭšysia siabram Lihi Narodaŭ, musiać prytasawacca da niekatorych wymohaŭ i pryncypaŭ, na jakich pawinna być zbudawana mižnarodnaja arhanizacyja narodaŭ. Ale ŭ Liżie narodaŭ hetaha nie praktykujuć — Liha Narodaŭ — heta saŭuz dziaŭžaŭ, a dzieła hetaha našana- wańnie nacyjanalnych prawoaŭ jana duža mała ŭziwaje ŭwahi.

Žahlochl i ŭ Ženewie, zamoŭkli i ŭ Maskwie kličy ab samastanaŭleńni narodaŭ. Zapanaŭala reakcyja: eŭrapejskaja pseŭdodemokracyja i kamunistyčnaja dyktatura padali sabie ruki zhody nad haŭowami niedziaŭžaŭnych, pakryŭdžanych narodaŭ Čornaja reakcyja ŭ adnosinach da niedziaŭžaŭnych narodaŭ nastaje ŭ najhoršaj formie.

Bielaruski narod pawinien natużyć usie swaje siły, kab nia dacca prahlynuć hetaj akule. p—k.

БЕЛАРУСКАЯ ХРОНІКА

Нарады Прэзидыюму Беларускага Нацыянальнага Камітэту. 24 г. м. адбылося чарговае паседжаньне Прэзидыюму Бел. Нац. К-ту, рэзалюцыі каторага друкуем на другім месцы ў гэтым нумары.

З выдавецкае нiвы. Выйшлі з друку: „Шлях Моладзі“ № 9 за м-ц верасень 1934 г. месячнік, орган беларускай моладзі.

„Беларуская Борць“ — месячнік пчаларства і мядова-лекарскіх зэлак, № 1, жнівень 1934 г. Адрэс рэдакцыі і адм. Вільня вул. Каралеўская 3-8. Падпісная плата да канца году 2 зл. Часопісь мае 8 бачын паперы канцэлярскага фармату, адбітая на павелачы.

Беларуская пачаткавая школа ў Вільні, якая была ператворана школьнымі ўладамі на польскую № 33, цяпер ператворана той-жа ўладай назад — на беларускую.

Новы гурток Б.І.Г.І.К. У Дзялятычах, Наваградзкага пав. нядаўна заснаваўся гурток Бел. Інст. Гасп. Культ., які цяпер легалізуецца праз адміністрацыйнымі ўладамі.

„Бел. Крыніца“ ў м-цы кастрычніку выйдзе 4 разы — кожны тыдзень.

Статystыка II дзяржаўнай pierapisi na bieł ziemiach.

Warsaŭski Statystyčny Ŭrad razasłaŭ publikacyju ab sastaŭleńni wyнікаў II ahułnaj pierapisi ŭ Polskaj dziaŭstwie, datyčaju Maładečanskaha i Ašmianskaha pawietaŭ. Statystyčny űrad pastupowa sastaŭlaje henu statystyku špiarša pa pawietach, a pašla wajawodztwaŭ i abiacaŭe hetak-ža pastupowa apawiašča henu statystyku publikacyjami. Statystyka, jak widać z hetaj publikacyi, sastaŭlecca padrabiazna i abšyrna. Adno adrazu kidaŭecca ŭ wočy, dyk heta nacyjanalnaja niedarečnaść, ale heta wyłaźlać hrachi špišoŭščykaŭ, jakija staralisia bielarusaŭ u dziaŭstwie űpi sie zapisać palakami. Woś wyniki hetaj akcyi.

Maładečanski pawiet.

u haradoch ludziej ahułam — 11.791, katalikoŭ — 5183, prawasłaŭnych — 3375. Bačkaŭskaja mowa — 6610 polskaja i 1945 bielaruskaja. U wioskach ludziej, ahułam — 79.494 duš, katalikoŭ — 16.521 prawasłaŭnych — 59.477, bačkaŭskaja mowa: 28.918 polskaja i 47.067 bielaruskaja. Rasiejaŭ znajšlosia ű haradoch 162 i ű wioskach 573 = 735, žydoŭ 5.779 i inšych 226.

Z hetaj statystyki wyhladaŭe, što ű Maładečanskim pawiecie nawat i prawasłaŭnyja bielarusy majuć polski „jenzyk ojcysty“ nie haworačy ab bielarusach katalikach, katorem polski „jenzyk“ namnhaŭecca „pryščyć“ i polskija ksiandzy praz katalicki kaściol.

Ašmianski pawiet.

u haradoch ludziej ahułam — 11.414, katalikoŭ — 6.167, prawasłaŭnych — 897; bačkaŭskaja mowa: 6.768 polskaja, 312 bielaruskaja i 6 lietoŭskaja. U wioskach ludziej ahułam — 93.198, katalikoŭ — 75.202, prawasłaŭnych — 14.199; bačkaŭskaja mowa: 78.183 polskaja, 9837 bielaruskaja i 1556 lietoŭskaja. Rasiejaŭ znajšli: u haradoch 146, u wioskach 769 = 915, žydoŭ 672 i inšych 314.

Woś tut dyk pastaralisia spisoŭščyki bielarusam „pryščyć“ polski „jenzyk ojcysty“.

БЕЛАРУСЫ! Падтрымлівайце сваю прэсу. Выпісвайце найстарэйшую беларускую газету „Беларускую Крыніцу“!

Беларускі Нацыянальны Камітэт у абароне правоў Беларускага народу.

Дня 24 верасня сёл. адбылося паседжаньне Прэзидыюму Беларускага Нацыянальнага Камітэту. На паседжаньні гэтым разглядаліся між іншым наступныя справы:

1. адмова Польшчы выконваць міжнародны г. зв. Малы Трактат аб нацыянальных меншасцях,

2. Змушаньне польскімі школьнымі ўладамі праваслаўных айцоў-законавучыцеляў навучаць беларускіх дзяцей у школах Закону Бога папольску,

3. справа ўваходу СССР у Лігу Народаў.

Пастановы Б. Н. К-ту адносна пункту 1-га і 2-га падаём ніжэй. У справе пункту 3-га пастаноўлена звярнуцца сумысным пісьмом да старшыні сучаснай (XV) сесіі Лігі Народаў. Поўны тэкст пісьма гэтага падаём асобна.

I.

Прэзидыюм Беларускага Нацыянальнага Камітэту, разгледзіўшы заяву польскага міністра загранічных спраў у Лізе Народаў з дня 13 верасня сёлета, якой Польшчы адмовілася і афіцыйна выконваць міжнароднае забавязаньне абароны правоў нацыянальных меншасцяў, абнятае г. зв. «Малым Версальскім Трактатам аб меншасцях» — сьцьвярджае, што:

1) гэта заява польскага міністра ў Лізе Народаў зьяўляецца толькі фармальным выўленьнем таго фактычнага стану, які вытварылі дзяржавы ў Лізе Народаў, а польскія ўрады ў сваёй дзяржаве;

2) патрэбы Беларускага народу ў граніцах Польскай дзяржавы, правы катораму афіцыйна загавантаваны апрача Версальскага Трактату так-жа аснаўнымі законамі Польскай рэспублікі і спэцыяльнымі ўставамі, — не здаволены;

3) Ліга Народаў, а фактычна ліга дзяржаў, у сапраўднасьці не кантралювала выкананьня міжнародных забавязаньняў адносна нацыянальных меншасцяў у паасобных дзяржавах наагул, а ў граніцах Польскай дзяржавы — ў адносінах да Беларускага народу, які на этнографічна беларускіх землях жыве спляшной масай у абсалютнай большасьці; тут ня толькі ня выконваюцца міжнародныя забавязаньні аб абароне правоў нацыянальных меншасцяў, але не рэалізаваны і не рэалізуюцца ўнутраныя законы і ўставы, якія гаваряць аб афіцыйна і Беларускаму народу свабоду карыстаньня роднай мовай у жыцьці рэлігійным і навучаньні маладога пакаленьня, а так-жа свабоду поўнага разьвіцьця сваёй нацыянальнай асаблівасьці і сваёй народнай культуры;

4) Хоць адмова Польшчы выконваць трактат аб нацыянальных меншасцях і ідзе ў пэўнай меры па лініі палітычных імкненьняў Беларускага народу ў ягоным змаганьні за незалежнасьць, па колькі гэта адмова кіруецца да рэвізіі Версальскага і іншых трактатаў, то аднак пры сучасных варунках адмова гэта зьяўляецца спробай пазбаўленьня Беларусаў у граніцах сучаснай Польшчы нават юрыдычных падставаў бараніць свае правы на міжнародным форуме.

Бяручы пад увагу вышэйсказанае, Прэзидыюм Беларускага Нацыянальнага Камітэту ад Польскага ўраду дамагаецца:

рэалізаваньня тых законаў і ўставаў, якія гаваряць аб і запэўняюць так-жа і Беларускаму народу ў граніцах Польскай дзяржавы поўную свабоду карыстаньня роднай мовай у жыцьці рэлігійным, навучаньні маладога пакаленьня ў школах і паз-а школам, а так-жа свабоду поўнага разьвіцьця сваёй нацыянальнай асаблівасьці, народнай культуры і адначасна заяўляе, што Беларускі народ, рэпрэзэнтантам якога ў граніцах Польскай рэспублікі ёсьць незалежна арганізаванае беларускае грамадзянства пад сьцягам Беларускага Нацыянальнага Камітэту, не зракаецца і не зрачэцца ніколі дасюляшніх сваіх правоў і далей будзе змагацца за належнае яму права, як у граніцах Польскай дзяржавы, так і на міжнароднай арэне, а ў тым ліку і ў Лізе Народаў.

Wincuk Adważny.

Chłapiec.

POWIEŚĆ.

IX. U susieda.

— Jakich prawoaŭ? — pytaŭe Marcuk.

— Uslich prawoaŭ čaławiečych: — usiaho swajho, nawiet bielaruskaj školy i swajej haspadarki. Ja heta miarkuju z taho, što maskali i palaki wielmi z usiaho našaha śmiajucca, a nawiet užo wielmi krywiacca na tych bielarusaŭ, katorych, tak skazać, jašče niama. Ale heta űsioroŭna, jak bywaŭe ű siaraj: staršyja syny wielmi niezadowolony, što treba dawać roŭnuju časć najmałodšamu bratu, katory tolki niadaŭna naradziŭsia i nawiet jašče nia űmieje hawaryć! Ale heta jasna samo saboj: raz jon żywy čaławiek i ichny brat, dyk мае roŭnaje prawa da űsiej majemaści. Woś i bielarus, choć najmałodšy sławianski brat, мае za saboj usie prawy Božyja i ludzkija. Tak heta i naš ksiondz wikary tumačyć.

— Jak-ža tak? — dziwiŭsia stary.

— Ale pačakaj, panie Marcuk, nia dziwisial! — pierabiŭ arhanisty: — Woś henu, što ja kazaŭ, Zwionzak zabaraniaŭe swaim siabram hawaryć paprostu; źmianiaŭe žyta-kryta nazowy wiosak i proźwiščy. Dyk ciapier niekatoryja kleryki ű sieminarij cichaŭka paźmianiali proźwiščy z lietoŭskich i bielaruskich na polskija.

— Wot, brat, hdzie raźwiazka, aha-al — zahamaniŭ Marcuk: — a ja думаю, думаю і nia moh dahadacca. Ciapier ja razumiuju čamu moj Michałka ćwiardziŭ: Tata tego nie rozumieš. Ale-ž heta čystaje cyhanstwal

— Tut jašče nia űslo, — hawaryŭ Charašucha: Rasieja pužajecca jašče bolš: woś rabiŭa palicija ű Sieminarij rawiziju, šukaŭa niejkich papieraŭ. Maskali zduru lajuć nas palakami, lachami, paŭstanami i sami nia wiedajuć čaho chočać. Ale pračuwaŭe bielaruskaje prabudžeńnie: niadaŭna

chacieli nakinuć u Kaściołach rasiejskuju mowu i ruskija paciery, ale pabielarusku ű kaściołach hawaryć nie pazwalajuć: pa ichnamu — jany lepš u kaściele buduć ciarpieć polskuju mowu, jak bielaruskuju.

— Čamu?

— Heta palityka, bo z polskaj mowy jany spadziŭecca pierajsci prosta na rasiejskuju; a puściŭy bielaruskuju — rasiejskaj kaput, bo naš narod tahdy moža prabudziacca. Dobra skazaŭ našamu wikaramu adzin rasiejski čynoŭnik: „My, kaža, palakoŭ tut nie bałmsia, bo jany tut čużyja, jak i my. Ale bielarusy — druhoje dzieła: jak bielarusy paŭstanuć, dyk nam treba budzie iści adhetul: wo swojasi.

— Nu, nahawaryŭ ty mnie, aź woś pad ty-žačakaj špiorla; pačakaj minutku: ja wypju adnu z piercam, bo aź młosna robicca.

Che, che, che! — zaśmiaŭsia Charašucha: ja baču, što ty, jak toj kaža, tak cely dzień i hu-leješ: dźwie z piercam, dźwie biaz piercu, a dźwie tak same.

Tymčasam Marcuk aściarožna nacadzli z butelki poŭnuju čaračku, pasypaŭ źwierchu piercam i kulnuŭ jaje da dna.

— Ty, — kaža, — śmiejsia sabie na zdarou-je, a mnie woś i palahčeŭa. Jašče pastaŭlu baŭku na wierzch, dyk i űsio piarojdzie.

Tut Marcuk uziaw ražon z wataj, pamačyŭ jaho ű karasinu, zapaliŭ nad lampakaj i, šturchnuŭy ražon u baŭku, sprytna wyciahnuŭ nazad, a baŭku lapnuŭ sabie niže „łyžački“, na żywot.

— Mnie adnej i dośić, — kazaŭ jon. — Hetak i biaz dochtera sabie radžu. Prysaŭtu tro probaŭe anahdaj feršaŭa, hetaha dychawičnaha Jude-ła: daŭ jon mnie niejkuju abrydu, dyk jašče horš zrabiaŭe; wykinuŭ ja henu paskudztwa praz wakno, a dwa złoty jak sabaki źjeli. Wiedama, ad la-karstwa zdarou nia budzieš; druhoje dzieła našy ziołački!

— Pasiadzi jašče, waspan, — kazaŭ Marcuk da arhanistaha, katory užo zbiraŭsia damoŭ: — starucha maja pajšla ű laźniu, a pośle musić poj-

dzie z kumoj na piwa — ja jaje znaju, dyk nudna mnie adnamu tak lažać. Pasiadzi, raskaży, jak ka-laduješ. Jak zima, jak pahoda?

— Wiedaješ, nia ručyć nam! Pazaŭčarajšy dzień byŭ błaŭhi. učarajšy horšy, a siahoniašni i da-wiaršyŭ. Musić dzieła taho, što kaladujem u po-ście: saŭsim druhi nastroj i ludzi jak-by nia tyja; niama nawiet i tej cikawaści ű ludziej, jakaja pry kaladzie pawinna być. Posnyja pieśni, posnaja ja-de, dyk i mina robicca posnaja. Pry hetym niejka-ja widawočnaja niepamysnaść paŭzla za nami śled-u-śled: pierš-na-pierš pazaŭčora naš padwozčyk nie dahledziŭ najbolšaha miaška z aŭsom — mia-šok raźwiazuŭsia i aŭios pasiejaŭsia na darozie, na jakich dźwiuch wiarstach. Nu, probaŭeš nawaliŭ-sia na mianie, a ja čym tut winawaty? Mia-šok zawiazywaŭ padwozčyk, a ja jechaŭ z ksiand-zdom. Padziakujuć za heta ptuški i zajčyki, ale i to na wiasnu, bo ciapier zaparašyŭa śnieham. A űčo-ra, kali užo končyli kaladu, astaŭsia nam jašče adna čata na adnasielli, wiarsty za dźwie ű bok — Zabaroŭščyna. Pahoda byŭa dosyć dobraja, choć užo pačynala wiečareć. Pakazali nam z apoŭniha chwaliwarku darohu ű toj zaścienak; rastłumačyli, hdzie zawiarnuć naprawa: — Tam, kaža, buduć try kuściki i kala ich budzie śled naprawa, a tam užo prosta i prosta. Nu, my i pajechaŭi. Dobra. Jedu ja, jedu; hładžu — pryhladaŭsia. Ale jakraz toj śled byŭ zawlejeny, a tych troch kuścikaŭ my nie źmiarkawali. Jedziem, značyć, dalej i užo kry-chu stali sumniawacca; aź bačym — jakraz try ku-sty i pry ich darožka. My-tudy, i ja začau pacis-kać kania, a koŭ naš dobry: biazyc — nie lanujec-ca. Darožka hładka, wiasiołaja, lasok taki miły, što my jedź dy jedź, a... zaścienku niama i niama! Kazali nam: dźwie wiarsty z hakam; jedziem my, jedziem: tojhak zrabiaŭia daŭžejšy ad tych wior-staŭ, a zaścienku niama. A užo i dobra wiečareje. Kali bačym — čata: nu, dziakuŭ Bohu! My tudy: rady, što choć i pozna, ale znajšli. Paświacili, sta-li zapisywać. Tolki, baču ja, — ludzi niejkija nie-spokojnyja, šepčucca. Akazywaŭecca, što jany nas i nia znajuć. Badaŭ ciabiel Heta my zaležli na try

У звязку з выяўленьем на Горадзенскім Зьездзе праваслаўнага духавенства і міран, які адбыўся у палавіне жніўня 1934 г., што мясцовыя польскія школьныя ўлады абавязваюць пэўнымі падпіскамі праваслаўных айцоў-законавучыцеляў навучаць у школах праваслаўнай рэлігіі папольску, Прэзыдыюм Беларускага Нацыянальнага Камітэту сьцьвярджае, што гэта йшчэ адна праява спосабу полёнізацыі беларускага маладога пакаленьня, бо праваслаўная Горадзенская Епархія тэрыторыяльна абыхае этнографічна-беларускія землі, дзе насельніцтва беларускае, асабліва праваслаўнага веравызнаньня, у абсалютнай большасьці.

Гэты факт ярка супярэчны з аснаўнымі законамі Польскай Рэспублікі, з спэцыяльнымі ўставамі аб навучаньні маладога пакаленьня няпольскай народнасьці і з цыркулярамі міністра Веравызнаньняў і Асьветы з дня 11.V.1927 г. № 3937/27 і 1.V.1928 г. № 2305/28, дзе выразна сказана, што навучаньне рэлігіі ў школах павінна адбывацца ў роднай мове вучняў, з паясьненьнем, што ў школах для вучняў праваслаўных родная мова ёсьць тая, каторай яны ўладаюць яшчэ прад уступленьнем у школу.

Супроць полёнізацыйнай, адносна беларускага насельніцтва, палітыкі польскіх школьных уладаў Беларускі Нацыянальны Камітэт усьцяж пратэставаў і цяпер гэты пратэст абнаўляе.

Пры гэтым Прэзыдыюм Беларускага Нацыянальнага Камітэту вітае пастанову Епархіяльнага Зьезду ў Горадні, вынесеную ў жніўні 1934 г. аб навучаньні дзяцей праваслаўнай рэлігіі ў матчынай мове, гэта знача — пабеларуску.

Вільня, 24 верасьня 1934 г.

Прэзыдыюм Беларускага Нацыянальнага Камітэту.

(—) Я. Пазьняк (—) В. Багдановіч (—) М. Манцэвіч
Старшыня І віцэ-старшыня ІІ віцэ-старшыня
(—) А. Клімовіч (—) У. Казлоўскі
скарбнік сэкратар.

Арышты Я. Купалы і Я. Коласа?

У нашу рэдакцыю зьявілася адна асоба, пражываючая ў Вільні, з пісьмом ад яе сваяка з Менску, у каторым, між справамі сваяцкімі, напісана і аб арышце камуністычнымі ўладамі Янкі Купалы і Якуба Коласа. У гэтым-жа пісьме гаворыцца, што Я. Коласа з арышту сора звольнілі, а Я. Купала і цяпер сядзіць у Г.П.У.

Пры гэтым трэба адзначыць, што з пісьма ня відаць, каб аўтар яго цікавіўся палітыкай, але гэныя арышты на столькі галасьлівыя ў Менску, што адбываюцца сваім рэхам і ў прыватным жыцьці грамадзян. Калі верыць пададзенай ў пісьме вестцы, то Я. Купала арыштаваны ўжо другі з чаргі раз.

Polski projekt ab uahulnieńni abarony nacyjanalnych mienšaścíaŭ—biezrezultatny.

Polski projekt ab uahulnieńni abarony nacyjanalnych mienšaścíaŭ, u wypadku nieprzyznańnia njakoho mín. Bek zawiń na siol. sesii Lih, što Polšč ad 13 h. m. pierastaje padlaħać dahaworu ab nac. mienšaścíaŭ, zaklučanamu ũ Wersali 28 čerwieńia 1919h., zakončyńsia biezrezultatna. Pradstaŭniki mnohich dziaŭ żaŭ wykazalisia suproć polskaha projektu, a pradstaŭnik Polščy nie dapaŭ-

ciŭ jaho nawat na haħasawańnie i zabraŭ nazad.

Cikawa, ci praz heta waroħajecsa polskaja admowa padlaħać Wersalskamu traktatu ab abaronie nac. mienšaścíaŭ ci henaŭe admowa astaŭjecsa ũ sile?

wiarsty u Zaprużanskiju parachwiju i papali aŭ u Dubowuju Horku. Ale tut baba zakrużyłasia pa chacie, stała čym skarej prybirać. A pośle kaŭa: Ojčynka, načuj! pozna, nie dajedzieś da Zawalaki. My pamarkawali — praŭda, pozna i ciomna. Stali načawać. Baba rezwaja, udawa i haħawa domu, bo syny jašče maładyja. Najpierś baba skočyła nas trachtawać: pastawiła ceły zban masła, pałaŭyła bochan chleba na stoł; nie pašpieli my žmiarkawacca, a jana chleb reŭa — adwaliła łustu praz ceły bochan: palcam masła na łustu šmaruje; pašla ksiandza pa plačy hładzić i prynukaje: Jeś, kaŭa Wojčynka, nie saromsia! — „Wojčynka” — ni toje, ni sioje; a mianie taki śmiech apanawaŭ, što wytrywać nie mahu. A pośle, brat, nasłala nam paščiel na świeŭnych dublonnych aŭčynach; dy ja kali raschropsia, dyk biedny ksiandz cełuju noć nia spraŭ: tolki kačauśia na tych aŭčynach i kuryŭ. A siahodnia hetaja bura...

Tut Charaśucha raskazaŭ ranišniuju pryhodu, na Zamkawaŭ wulicy, ab tym niaščasnym sylabizie i h. d. — Nu, i zakončyliśia hetaja bieda tym, što ja wywiernuŭ probaščča pad samym hankam. Jak uŭo nia jdzie, dyk nia jdzie! — zawiaršyŭ raskaz Charaśucha, pramaŭčauśy ab sprawach swajho serca.

— A ci nie zahledziłsia ty tam na ŭdawu, Hanulu? — spytaŭ ni z taho, ni z siaho Marcuk, jak-by ŭhadaŭśy arhanistawy dumki.

— Oj, licha! što wy ŭsio mianie da Hanuli mliarkujecie? — adkazaŭ Charaśucha, ale pry hetym nławolna pačyrwanieŭ.

— Nu, nula nie spračajsia, waspan: musieła spadabacca, takaja ŭdoŭca. Tak, tak: Hanula — słaŭnaja babula! Jak ŭała ũ nas letam, dyk ja widzieŭ, što jana pierŭaja ŭniaja: snop wiaŭa sporny i krepki, ŭnie čysta i zhrabna; adnym słowam, što robić — tałkowa robić. Daj, Boŭa, takuju ŭonku waspanul!

— Što-ŭ, prostaja jana kabiełta, — staŭ niby adniekiwacca Charaśucha.

— Niachaj sabie i prostaja, ale zatoje ŭsio tobie zrobić: i paŭyje, i pamyje i jeści tobie zwa-

ryć, i fanaberyi mieć nia budzie, a heta tak-ŭa mnoha značyć.

— I syna maje: treba, značyć, haħawać ču-žoje... — prabawaŭ jašče baranacca Charaśucha.

— Dyk i dobra! — Kaŭa Marcuk: — pakul tam swajo što budzie, to uŭo budzieś bačkam i pamacnika haħawać budzieś. Dy zrešta, jakoŭe ŭyćcio staroha kawalera?

— Sabačaje ŭyćcio! — padumaŭ Charaśucha.

— Stary kawaler — heta sirata niaščasnaja, — ciahnuŭ dalej Marcuk: — Dy što ja kaŭa — sirata. Siratu paŭalejuć dobryja ludzi, a chto paŭaleje staroha kawalera? Koŭny z jaho paśmiajacca, a sa starejacca — koŭny jaho pakryŭdzić. Ci-ŭ nia tak? Nu, tak! — Adkazywaŭ Marcuk sam sabie — ci ty zachwarejeś, ci ty zasumujeś, dyk ty adzin, jak woŭk. Ja sapraŭdy bajaŭsia-b tak adzin żyć. Nawiet paswarycca niama z kim; a i heta bywaŭe patrebna, jak bura ũ pawietry. Chiba-ŭ paswaryłsia sa špitalnaj babaj? Ale taja plunie table i pojdzie, a ty astaniešsia adzin, jak durny. A woś maja starucha, choć i plunie, ale nia pojdzie; kudy jana pojdzie? Choć i pajšła-b nawiet, dyk usioroŭna wierniecca. Che, stary kawaler... Ani table huzik chto pryŭyje, ani ty ŭjasi ũ paru ciopłuju strawu, jak patreba koŭnamu čaławieku; ani ciabie chto lubić... Ani nawiet chto tobie świečku padaś, jak prydziecca pamirać. Pakul dalacić da ciabie taja špitalnaja Ruzia, što nazywaŭ babaki Starasta, dyk ty daŭno adubiejeś. I na mahile twajej ničto nie zaplača i za dušu ničto nie pamolicca. A twajo dabro zara razčahajuć, dy jašče paŭjucca i ciabie pa śmierci klaści budzie. Abo sam pad staraść pojdzieś ŭabrawać; abo...

— Nu, dosyć, dosyć i tak, — kryknuŭ Charaśucha.

Padčas hetaj litanii jon pierś uzdychaŭ; pośle pierapuziaŭsia, a pośle i wytrywać nia moh. A Marcuk zaliwaŭsia dźciačym śmiecham i hawaryŭ, niby ŭdziwliaŭsia, niby pakryŭdžanym: — Što-ŭ ty mnie nia daŭ skončyć? A ja jašče i paławiny table nia abjaśniŭ. Ale i tak widziś, što značyć stary kawaler. Dy woś, tobie na paciechu, što skora

Пратэст Беларускага Нацыянальнага Камітэту перад Лігай Народаў.

(Даслоўны тэкст пісьма).

ЯГО ЭКСЦЭЛЕНЦЫ

Старшыні XV Сэсіі Ліі Народаў

Міністру САНДЛЕРУ

Жэнева.

Ад імя саюзу беларускіх арганізацыяў — Беларускага Нацыянальнага Камітэту ў Вільні, рэпрэзэнтуючага арганізаванае беларускае насельніцтва ў граніцах сучаснай Польшчы і засялючага сплашной 2.500.000 масай тэрыторыю між Дзвіной і Бугам, маем гонар зьвярнуць Вашу ўвагу на наступнае:

Уваход Саюзу Соцыялістычных Савецкіх Рэспублік у Лігу Народаў і заява прадстаўніка Саветаў камісара Літвінава аб тым, што ў Саветах сусім няма пытаньня нацыянальнага, стварае ілюзію, што ўсе нерасейскія нацыянальнасьці ў граніцах савецкага Саюзу — у тым ліку і Беларусы — маюць там быццам поўную свабоду разьвіцьця і што тыя-ж Беларусы быццам прызнаюць камісара Літвінава сваім прадстаўніком перад Лігай Народаў і заганіцай наагул, ды што быццам павінны несць адказнасьць за ягоныя забавязаньні.

Гэта аднак не адпавядае сапраўднаму стану рэчаў і мы, як прадстаўнікі заходняй часткі таго-ж Беларускага народу, якая знаходзіцца паза граніцамі Саветаў, а іменна ў Польшчы, аб цяжкім палажэньні якой ня раз былі складаны ў Лігу Народаў вычэрпываючыя мэморыялы, маючы скромную магчымасьць выявіць хоць часткова сваю думку, пазваляем сабе прадставіць яе Вашай Эксцэленцыі да ведама. Зазначаем пры гэтым наша найглыбейшае перакананьне, што 8-міліённае беларускае насельніцтва з тэрыторыі Савецкае Беларусі і наагул савецкага Саюзу ў дадзеным выпадку цалком з намі солідарызуюцца і змушана тымчасам маўчаць толькі ў сілу ведамай у краіне Саветаў дыктатуры.

Беларускі народ ня можа прызнаць савецкага ўраду за свайго прадстаўніка ні ў Лізе Народаў, ні прад цэлым сьветам з наступных прычын:

1) Беларускі народ праз сваіх праўна выбраных прадстаўнікоў, Радай Беларускай Народнай Рэспублікі ў Менску, актам з дня 25 сакавіка 1918 году абвесьціў Беларусь вольнай і незалежнай дзяржавай, каторую Саветы занялі пасля збройнай сілай і, супроць заўзятага спраціўленьня беларускага насельніцтва, ітрымаюць пад сваёй уладай крывавамі спосабамі.

2) Савецкі ўрад на занятай беларускай тэрыторыі тасуе супроць заваеванага беларускага насельніцтва палітыку вынарадаўленьня; дзеля зьніштажэньня Беларускага народу, як нацыі, савецкі ўрад, пад відам праводжаньня колектывізацыі, цэлыя масы беларускага насельніцтва выселіў з роднага Краю ў Сібір і іншыя далёкія краі СССР, а на беларускія землі, на месца выселеных Беларусаў, насаджвае чужых асаднікаў, замацоўваючы гэтак штучна маскоўска-савецкія ўплывы на Беларусі.

3) Імкнучыся да здушэньня беларускай культуры і наагул беларускага народнага жыцьця ў Савецкай Беларускай Рэспубліцы, савецкі ўрад абвінаваціў у контррэвалюцыі беларускіх вучоных, культурных работнікаў і беларускую інтэлігенцыю, ды бяз суду выселіў іх з роднага Краю на прымусовае пасяленьне ў чужыя Краі СССР, а на месца выселеных культурных і навуковых работнікаў Беларусаў, на беларускія землі масава прысылаюцца такія-ж работнікі чужынцы.

З гэтага відаць, што нацыянальнае пытаньне ў Саветах далёка ад таго ідэальнага вырашэньня, у якім стараўся яго прадставіць у Лізе Народаў камісар М. Літвінаў.

Прыймаеце, Эксцэленцыя, словы нашай глыбокай да Вас пашаны. Вільня, 24 верасьня 1934 г.

(Подпісы)

na starych kawaleraŭ buduć nakładać asobnyja podatki i dapłačywać tym, što majuć mnoha dźiaciej.

— Što ty kaŭyś? — aburyłsia arhanisty: — heta uŭo plotki i čysty śmiech.

— Moŭa i plotki, — hawaryŭ Marcuk: — bo jakraz male heta kazała maja baba, a jana wielmi starych kawaleraŭ nia lubić: inakš nie nazywaŭe, jak darmajedy. abo pustačwiet. Ale moŭa ŭ hetych plotkach joś i kaliŭca praŭdy? Widziś, baby na hetym lepš znajucca ad nasaha brata: jak stanuć ab čym hawaryć — woźmuć i wyhawarać. Heta bywaŭe.

— Što tut taić, — kazaŭ Charaśucha: — ja i sapraŭdy uŭo zadumaŭ žanacca. Dyj taja Hanula tak učapilaśia za serca, što i wyrwać nielha.

— Dyk i nia wyrwyaj! A skolki majeś hadoŭ?

— Akuratna abličyŭśy, dyk sorak wośiem z paławinaj.

— Čaho ŭ ty biaduŭeś? — kazaŭ Marcuk: — jašče jakraz paŭwieku astałosia, dyj z hakam.

— Mały uŭo hak, — uzdychnuŭ Charaśucha.

— Trymajsia choć za hety! i niama tut što waławodzić: žanisia i to čym skarej; moŭa jašče ja dŭżywu. Kab nie baluščaja naha, wot zatancawaŭ-by na twaim wiasielili! Abo byŭ by swatam; u mianie wielmi lohkaŭa ruka: roŭna siem разоŭ byŭ swatam i koŭny raz dawioŭ da aŭtara. A tak, to choć zapraśi na bačku: pabahaśiaŭlu ciabie ad celaha serca.

Stary Marcuk nawiet zabyŭsia ab chwarośle: śmiajaŭsia padziciačamu, a, ŭzlaŭyŭśy akulary, uhladaŭsia na staroha kawalera i kazaŭ: — dyk-ŭa ty nie taki jašče stary, i hoŭy ty chłapiec: sapraŭdy, z ciabie „charaśucha”. Che, che, che! I ty — Charaśucha i Hanula — charaśucha... wypjem za pamysnaś! Kab Boh wam daŭ pa sotni hadoŭ i tuzin synoŭ!

I tut stuknułi pa čarcy — Marcuk z piercam, a Charaśucha — tak sabie.

Piechatoj pa Zach. Biełarusi.

Biarom kirunak da woziera Narač. Dziela hetaha zbliżajemsia da woziera Świr, kab pierajechnać praz jaho łodkaj, a paśla admteryć krokam dwaccapiaci kilometrowuju liniju: Zaświr—Kupa.

Łodkaj pierawozić nas starawierka. Jana kryūdżicca, što ūłady pačynajuć umiešywacca da ichniaha rybaloŭstwa. Haworyć rasiejska biełaruskim żarhonam.

— „Kahdyści kak nadzialali krescijanam ziemi, našych sprašywali: choć li jany żyć z ziamli ili z ryby? Z ryby — adkazali našyja.

Tahdy nam ziamli nie dali, a wieleli żyć z woziera. Z toj pary my łowim rybu i nihto nam nie mieša. A wot tolki niadaŭna nam apiačatali sietki i hawariać kupić kakoj to pacient“...

— Dyk što-ż, prydziecca kupić.
— Płahoje żywicio haspada, zarobotak niama, dzieniek nieskul uziać, a wot za što chočaś, a kupiać pacient, — biaduje kabieto...

Prachodzim wiosku Korki. Tut żywje wiaskowy biełaruski dziejač Anton Januška. Zachodzim da jaho. Staręki — pad 60 hadoŭ, nadta ūściešyśia: majho kalehu znaŭ asabiśta.

— Što Ź heta, panočki, niejako usio zamortu; niejako nijakaha ruchu niama ū biełarusi ū Wilni. Ani kszandzy biełaruskija nie pakazywajucca, ani pasły, ci-ż ničoha ūžo ū Wilni niama?

— Usio, dziadzka, żywje i ruchajucca, ale trudna razbiehčysia, tak jak kaliś: cisnuć. A pasły? — tolki adzin, dyk tamu trudna razruchacca, zrešta, nia ma je čas: robić „wyššuju polityku“.

Razwitujučysia dziadzka zaprašaje, kab nie zapaminac pra wiosku i da je prosta bačkauskaje nastaŭleńnie nie padać ducham, a zmahacca silna za swaju praŭdu.

Ech, kab takich Januškaŭ i Łosiŭ było boiś — żyła-b Biełaruś!

Sława wam śialanskija zmahary!.. Woziera Narač. Saprady „Biełaruskaje mora.“ Ledź-ledź, pry dobrym zroku i niaimhlistym pawietry, abečyś narys supročna biera. Ma je formu napaŭna wyhinastaha 55 kilometrowaha abwodu. Paŭdzionny bierah — lasista-bałaŭnisty; na paŭnočnym — pryhożyja niewialikija ūzhorki, pakrytyja wioskami, darohami i zasiejanyimi paletkami.

Na paŭnočna zachodnim bierazie lażyć wioska Kupa. Padychodziać da hetaha miesca, zdajucca, što tut palaki choć zabić druhoju Gdyniu.

Na samym bierazie krasujucca wysoka „schronisko kuratorjum školnego“, z pryłahajučymi da jaho płoščami dla ūhraŭ. Na wadzje prystań „Ligi morskiej.“ Tut stajać i mataroŭki i parusnyja łodki. Na hetym-ż bierazie razlażyli palatki roznyja polski ja „straży przednie“ skaŭty i h. p. Kala „schroniska“ i ū lesie lażać kabiety i muŭczyŭny ū kupalnych abo himnastyčnych kaściachach. Żychary Kupy hladziać na usio heta, śmiajucca i aburajucca ū duży na „burżuskija warjanty.“ Ale heta znoŭ nia mieša je im wykarystwać dobruju konjunkturę, kab zarobić ad burżuaj. Wiaskowaj haścinnaści ūžo ū Kupie niama. Nawat za naćleh na sienie ū humnie nia stydajucca zaprašać pa 50 hr. ad asoby.

Naptyli siudy i żydy, čujućy interas. U śialanskich chatach jany padkrywali sezonnyja kramy.

Nalubawaŭšysia wozieram, idziom nazaŭtra paŭnočnym jaho, bieraham u kirunku m. Miadzioła, kab tam spatkać z biełaruskimi turystami, išoŭšymi na Narač z Budzława.

Minajem śmat pryhożych wiosak nie zatrzymowujucca. Tolki ū Padrezach kala studni, pjućy wadu, razhawaryliśia my sa starym śielaninam. Kazaŭ jon nam śmat pra niamiecka-rasiejski front, što doŭha trymaŭsia kala ichniaj wioski, pra napady kazakaŭ, wykarystowujuccych zamierzšaje woziera, jak dziela hetaha Niemcy paśla praz celaje woziera na łodzie prawiali kaluŭcyja draty; jak hetyja draty wiasnoj prawaliliśia na dno i ciapier jaśče tam lażać.

— Woś tam, na tej horcy, niamieckija wajennyja mohilki, a tam

naŭ — biełaruskija — pakazywaje śielanin.

Biełaruskija? — pytaju.
— Ale. Biełaruskija — paćwierdžaje stary. U nas usie biełarusy, katalikoŭ niama.

Bačacy, što stary mieša je relihiju z narodnaściami, robim jamu niekalki minutowy wykład u hetaj sprawie.

Adno — cikawaja prajawa, što śielanin zamiest słowa „ruski“, jak heta zwyčajna kaŭza niaświedamy prawasłaŭny, — uŭżywa je słowa „biełaruski“ — prajawa dadatnaja...

M. Nowaje Miadzioła. Miesca, na jakim jano razlażyłsia, moŭa pazajzdrościć jamu koŭżaje zach. — biełaruskaje miastečka. Na bierazie wialikaha woziera Miastra, jakoje addzialajucca ad Naračy wuzkim pieraśmym. Paŭdzionna-ŭschodniaja časć miastečka prymykaje da woziera Batoryn.

U miastečku — kaścioł i carkwa. Kataliki-biełarusy niaświedamyja; prawasłaŭnyja ličać siabie usie biełarusami, ale patryjatyźmu biełaruskaha nia majuć. Ichniaja biełaruskaść zbliŭana da „toŭa biełoruskaści.“ Razumiejucca, za wyniatkam niekalki adzinak świedamych i dziejnych.

Na was, świedamaja moładź, la żyć abawiazak prabudžeńnia śpiaczych bratoŭ, pieradusim katalikoŭ, jakim zakryty woćy kaścielna-polskaj dzia-ruhaj.

Razwitujučysia pa dwudzionnym pabyćie z Miadziołam i z jahonymi pryhożymi wakolicami i nakiroŭwajemsia na ŭschod, da Budzława. Pierad nami kala 45 kilometraŭ. Pastanawili prajści „adnym skokam.“

U daroŭie krajauid typowa biełaruski: les i pole, pole i les; kali niekali — padmokłyja imšary.

Kala wioski Niewiery — most. Nuj „most“, tak i naprašajucca ū muzej. Prypomniłsia mnje zrazu z rasiejskaj historyi „pieriechod Surowa čerez čortow most.“

Na niaročnych, padnitych palach i belach pałożony paŭhnyja kruhlaki, z pamiż jakich praświećajucca wada, tak, što treba ŭważna hladzieć, kab nia ūleźci nahoju dziuru. „Most“ doŭhi — kala 40 metraŭ, wyhnuty ūharu i na samym wyśšejm miejscy pachileny ū raku Uzlanku.

Kruhlaki karotkija, tak, što mohby prajechać tolki adzin woz, kali-b adważyśia.

Paśla ja dawiedaŭsia, što praz hety most ludzi hetak „prajazdžajuć:“ adprohŭy kania pierawodziać jaho asćiaroŭna, a paśla rukami pieraciahajucca kalosy.

Taki most warta było-by pakaŭać kamu treba. Cikaŭna, što robić hmi-na, abo pawiet?

Kala mostu śielanin łowić sietkaj rybu.

— Dziadzka, da kaho naleŭć hety most? Da hmiŭny, ci da wioski? — pytaju ū jaho.

— Bratok, ničoha nia čuju. Ja hluchi.

— Da ka-ho na-le-żyć hety most! — kryču mocna.

— A, bratok, choć z harmaty stralaj — dalboh nia čuju.

Tak i pajšoŭ ja nie dapytaŭšysia i nia spraŭdziŭšy, ci śielanin byŭ hluchi ci ūdawu takoha. Hetaje apośniaje — boiś praŭdapodobnae...

Budzłau. Wakolicy zusiŭ nie padobnyja da wakolic Miadzioła. Raŭni-na. Les i mačary. Praciakaje raka Serwač. Hetaje miastečka i jahonyja wakolicy nawodzic niejki spakojny, melancholijny nastroj i haradzkomu čaławieku mohuć dać śmat supacyŭku i cišyni.

Nawokał roŭnaha, parosšaha trawoj, rynku razmiasćiliśia dzieraŭlanija, dawoli przywaltyja damy, a nad imi krasujucca tut-ŭa wializarny pryhoży kaścioł — kaliś kłaśtar bosych Karmelitaŭ.

Żychary — biełarusy kataliki; amaŭ usie świedamyja.

Budzłau — heta adno z niamnohich u Zach. Biełarusi katalickaje miastečka, dzie isnuje ahułnaja biełaruskaja nacyjanalnaja świedamaść. Tam u swoj čas była biełaruskaja himnazija, začynienaja polskimi ūladami. Tut u tarhowy dzień na rynku nie paćujecie inšoj, aprača biełaruskaj hutarki.

Kanhres Kominternu adłożany.

Sioletni Kanhres Kominternu, jaki mieŭ pačacca 19 h. m. u Maskwie, adłożany na nieabaznačany čas. Hetki przykaz wydaŭ dyktatar Sawietaŭ Stalin. Delehatam zahranicznych sekcyjaŭ, što pryjechali ū Maskwu na na heny Kanhres, przykazana biezadkladna wiatacca damoŭ.

Stalin, widać, uwaŭaje, što ciapier, kali Litwinaŭ u Żenewie musić

śukać prychnikaŭ siarod kapitalistyčnych dziaŭcaŭ, kab schawacca Sawietam choć ad strachu Japonii, dyk ab pryncypach komunizmu i ahułam ab sprawach, što nie padabajucca suświetnamu kapitału, hawaryć u Maskwie nie wypada je. Słowam, burżuaznaja wietliwaść i kurtuazija praktykujucca ūžo i ū Maskwie.

Azijackaja Liha Narodaŭ.

Arhanizujucca Eŭropa, arhanizujucca i Azija. Japonija starajucca abjadnać usie azijackija narody i sarhanizawać u Azii Lihu Narodaŭ. Hazety padajuć, što japoncy jaśče sioleta dumajuć sklikać pieršy žjezd delehataŭ azijackich narodaŭ na sesii

ju azijackaj Lihii. Adzinaj pieraškodaŭ ū realizacyi hetaha planu žjaŭlajucca kitajska-japonski konflikt. Ale hety konflikt pakrysie likwidujucca i Japonija starajucca ūciahnuc u hetu Lihu i wialikuju Kitajščynu.

Roznyja wiestki.

Z HAZET.

„U katle burlić.“ („The Canldron Boils“) pad takim zahałoukam wyšla u Londonie kniŭka Emila Lengyela ab Polšcy i jaje nacyjanalnych mienšaścicach. Razdziel ab Biełarusach, Litoŭcach i Ukraincach maje nazoŭ „Gabinet Żudaści.“ Razdziel hety, wielmi niekarysny dla Polšcy, kančajucca sławami: „Historyja jaśče nie skazała apośniaha słowa ab wilenskim incydencie.“

Zahranica ab wystupieŭni min. Beka. Francuskaja presa padcyrkijaje, što pramowa polskaha min. u Lizie Narodaŭ, wylomywajucca Polšč z abawiazkaŭ mienšaścicowaha traktatu „adnym uzmacham šabli marš. Piłsudskaha“ padrezała dahawor, jaki Polšč padpisała ū Wersali z wialikimi dziaŭcaŭ. Pry hetym taja-ż presa praścierahaje prad hetkimi adnabokimi admowami wykonywańnia miŭnarnarodnych dahaworaŭ. Francuskaja presa pačynaje ahiławać, kab z Francyi wysielić 1.500.000 polskich robotnikaŭ i dakanac rewizii francuska polskich handlowych dahaworaŭ. Nia prychnila ab wystupieŭni min. Beka pišuć tak-ŭa hazety italskija, anielskija, austryjskija i inšyja.

Skaryŭčyki nia zhinuć pakul jość Astroŭski. U sanacyjnaj hazecie „Родны Край“ u Nr. 20 jość staćcia ab bieziejności tej moładzi, što taŭčecca pad dźwiarmi panskich charomaŭ, kab dostać „platačka“ na harełku. Aŭtor hetaj staćiejki biadujućy pa „Skaryni“ paciaśaje skaryŭčykaŭ, što nia zhinuć, pakul jość Astroŭski. Widać, zbiraajucca skaryŭčykaŭ arhanizawać nanowa.

Z POLŠCY.

Manifestacyja. Z pryčyny wystupieŭnia min. Beka ū Lizie Narodaŭ Be-Be — kaŭskija hrupa wa usiej Polšcy ładzili radasnyja manifestacyi Ciapier-ŭa wiadama, što swaje damahani polskaja delehacyja ū Lizie Narodaŭ uziała nazad, dyk prydziecca musieć rabić manifestacyi nanowa, ale z pracieleŭnaha boku?

Aryšty Hetymi dniami aryštawali ū Waršawie paśla u Sojm lizikoŭskaha z partyi B. B. i wice-dyrektara

Miastečka hetaje wydała śmat intelihiencyi, katoraja pierawaŭna nia zdradziła swajho biełaruskaha narodu, i pracuje nad jahonym adradžeńniem.

Sława tabie Budal!

Buda — tak, kaŭc, hetaje miastečka nazywalasja raniiej, kali z samaha pačatku tut była tolki buda bosych karmelitaŭ. Kali paśla karmelity prasławiliśia na ūsiu dalokuju wakolicu, dyk i ich buda stałasja ślaŭnaj. Ad taho i nazwalasja: Budzłau.

U wioscy Paleśsi, laŭcaj pry samym miastečku, mieścicca Budzłau-aki hurtok B. I. H. I. K. u chacie staršyni jaho hr. Babaryki. Heta najdziejniejšy biełaruski nacyjanalny wiaskowy dziejač uwa usiej Budzłaukaj wakolicy.

Adwledwaju jaho.

(d. b.)

ministerstwa skarbu Michalskaha, abodwuch za ūziatki.

Zwalnieńnie z łahieraŭ adasabnieńnia. Hetymi dniami ū Berezie Kartuskaj wypuścili z łahieraŭ adasabnieńnia niekalki dzieśiatkaŭ asob.

Zabastoŭki. Polskija hazety padajuć: u Gdyni bastuje 2500 partowych robotnikaŭ, u Cienstachowie bastuje 1.500 tkačoŭ. U Łodzi ūžo 3 mieścacy bastujuć robotniki ū jadwabnych fabrykach.

Z ZAHRAICZY.

Bašawiki straśać Japoncaŭ. Na Mandžurskaj hranicy bašawiki pastaŭili wializnuju harmatu, jekuŭ nazywajucca „Lenin Wialiki“, stralaje jana na 56 kilometraŭ.

Sawiety tworac ślachtu. KAP padaje, što ū Sawietach paważna turbijucca, kab stwaryć klasu zasłaŭnych, takich jak daŭniejšaja ślachta, kab na henaj klasie moŭna było-b abapierci dziaŭcaŭny stroj.

Tajfun u Japonii. Hetymi dniami ū Japonii tajfun (bura) zaliŭ wadoŭ dwa harady: Kyoto i Osaka. Zabitych 1.926 asob, 5.553 ranienych i 180 asob zhinuła biaz wieści.

„Babuška rasiejskaj rewalucyi“ Kaciaryna Breško Breškowskaja 12 h. mies. pamiora ū Prazie českiej, majučy 91 hod.

Z KRAJU.

Aryšty siarod Litoŭcaŭ. U Świančanščynie anahdaj palicyja aryštawała dwuch litoŭskich dziejačoŭ, b. siabraŭ T-ŭa św. Kazimiera. Proŭwiščyich adnak nia wiadamy.

Skup koniaŭ dla wojska. U miŭčasie ad 10 kastryčnika da 13 śnieŭnia sioleta ū asobnych haradoch i miastečkach našaha Kraju buduć skupiwać koniaŭ dla wojska. Rost kania pawinien być nia niżejšy 145 cm. i nia wyżejšy 150 ct. Cana dawoli roŭnarodnaja, ad 300 da 3.000 zło-ŭtaŭ, zaleŭna ad jakaści kania. Aprača taho boiśuju canu atymoŭwajucca tyja, chto naleŭa da hadaŭlanych hurtkoŭ, a taksama tyja, chto pradawanaha kania sam vyhadowaŭ, abo prymasja hadawaŭ najmieniś praz 6 miesiacuŭ. Na zbornym punkcie treba być u aŭnačany dni ūžo a hadzinie 7 rana, kab dostać kartu ūstupu. Biaz hetaj karty nihto nia budzie mahćy pradac kania. Z saboj treba mieć usie dakumanty ab kaniu. Zbornyja punkty naznačanyja ū nastupnym paradku: 8 i 9 kastryčnika — u Widzach, 10 kastryčnika — u Druŭ, 6 listapada — u Lachawičach, 7 i 8 listapada — u Miry, 9 listapada — u Nawajelni, 4 śnieŭnia — u Skrybaŭcach, 5 śnieŭnia — u Lidzie, 6 śnieŭnia — u Bahdanawie, 7 śnieŭnia — u Maładečnie, 12 śnieŭnia — u Świančanach i 13 śnieŭnia — u Htybokim.

Z WILNI.

Ahranamičny Addzieł pry Wilenskim Uniwersytecie, ab jakim było wiadama, što ūžo začyniajucca, usio-ŭ utrymany, i ad 24 h. m. adčynieny pryjom studentaŭ na 1 ŭy kurs hetaha Addziełu.